

POSTANOWIENIE

Dnia 12 czerwca 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maria Szczepaniec

po rozpoznaniu w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej
na posiedzeniu w dniu 12 czerwca 2025 r. bez udziału stron
wniosku radcy prawnej J. P. z dnia 10 stycznia 2024 r. o przyznanie pełnomocnika
z urzędu do wniesienia wniosku o wznowienie postępowania i zwolnienie z kosztów
sądowych na podstawie art. 78 § 1 k.p.k. w zw. z art. 87 § 1 k.p.k. w zw. z art. 88
k.p.k. w zw. z art. 89 k.p.k. w zw. z art. 117 § 4 k.p.c. w zw. z art. 74¹ ustawy z dnia
6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz.U. z 2024, poz. 499 t.j. – dalej powoływana
jako: „u.r.p.”) oraz na podstawie art. 102 ust. 1 *a contrario* ustawy z dnia 28 lipca
2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U.2024.959.j.t. - dalej
powoływana jako: „u.k.s.c.”)

postanowił:

- 1. nie uwzględnić wniosku o przyznanie pełnomocnika
z urzędu do wniesienia wniosku o wznowienie postępowania;**
- 2. nie uwzględnić wniosku o zwolnienie z kosztów sądowych.**

UZASADNIENIE

Pismem z dnia 10 stycznia 2024 r. (data wpływu do Sądu Najwyższego – 12 stycznia 2024 r.) radca prawny J. P. wniosła o przyznanie pełnomocnika z urzędu do wniesienia wniosku o wznowienie postępowania i zwolnienie jej od kosztów postępowania. W uzasadnieniu podała, że jest na emeryturze, ma ponad 75 lat i nie będąc czynnym radcą prawnym mogłaby nie sprostać wymogom prawidłowego sporządzenia wniosku o wznowienie postępowania (k. 3).

Zarządzeniem z dnia 16 stycznia 2024 r., Przewodniczący Wydziału II Izby Odpowiedzialności Zawodowej Sądu Najwyższego zobowiązał J. P. do sprecyzowania swojego wniosku z dnia 10 stycznia 2024 r. i wskazania orzeczenia, którego wznowienia się domaga, w terminie 14 dni (k. 5).

W odpowiedzi na powyższe zobowiązanie, pismem z dnia 7 lutego 2024 r. (data wpływu do Sądu Najwyższego – 12 lutego 2024 r.) J. P. oświadczyła, że domaga się wznowienia postępowania w sprawie o sygn. akt SDI 107/17 z dnia 30 stycznia 2018 r. Ponadto, złożyła oświadczenie o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania (k. 12-15).

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Oba wnioski nie zasługiwały na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 89 k.p.k., do wyznaczenia pełnomocnika z urzędu mają zastosowanie odpowiednio przepisy kodeksu postępowania cywilnego.

Z kolei w myśl art. 117 § 4 k.p.c., Sąd uwzględnia wniosek o wyznaczenie pełnomocnika, jeżeli udział adwokata lub radcy prawnego w sprawie uzna za potrzebny. Z przepisu tego wynika, że samo złożenie wniosku o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego nie obliгуje sądu do jego uwzględnienia, chyba że w jego ocenie udział pełnomocnika wykwalifikowanego jest potrzebny (por. wyrok Sądu Najwyższego z 2 marca 2005 r., III CK 533/04). Sytuacja taka może zachodzić wtedy, gdy strona wnosząca o jego ustanowienie jest nieporadna, ma trudności z samodzielnym podejmowaniem czynności procesowych albo gdy sprawa jest skomplikowana pod względem faktycznym lub prawnym (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z 23 września 1964 r., II PZ 46/64).

Oceniając potrzebę przychylenia się do wniosku o ustanowienie pełnomocnika dla strony, Sąd powinien zatem brać pod uwagę z jednej strony stopień skomplikowania danej sprawy, z drugiej zaś strony faktyczną zdolność strony, która składa taki wniosek, do własnego działania w toczącym się postępowaniu.

Dokonując analizy przedmiotowej sprawy, nie można również uznać aby wnioskująca potrzebowała pomocy profesjonalnego pełnomocnika. Udział fachowego pełnomocnika jest w sprawie potrzebny, gdy strona domagająca się

ustanowienia pełnomocnika z urzędu nie jest w stanie sama poprowadzić swych spraw przed sądem, czyli innymi słowy, gdy jest nieporadna życiowo lub z innych względów (np. zdrowotnych) niezdolna do kompetentnego działania w sprawie albo sprawa jest na tyle skomplikowana faktycznie lub prawnie, że tylko pomoc dobrze przygotowanego prawnika może zapewnić stronie należyte jej prowadzenie (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 8 marca 1972 r., I PZ 6/72; z 23 września 1964 r., II PZ 46/64; z 14 stycznia 2002 r., I PZ 99/01; z 10 października 2003 r., II CK 161/03).

Nie można stwierdzić, że wnioskująca jest osobą nieporadną. Okoliczność ta nie wynika z treści pism składanych przez wnioskującą. J. P. przedstawiła jednoznacznie swoje stanowisko w sprawie, prawidłowo sformułowała wnioski, przytoczyła okoliczności faktyczne sprawy. Rozumie kierowane do niej zarządzenia i prawidłowo je wykonuje. J. P. jest osobą wykształconą, a z zawodu była radcą prawnym, zaś obecnie przebywa na emeryturze. W związku z tym, nie sposób uznać, że nie jest ona w stanie samodzielnie działać w niniejszej sprawie. Podkreślenia wymaga, że przy ocenie przesłanki czy udział pełnomocnika z urzędu jest w sprawie potrzebny, nie wystarczy samo przeświadczenie strony, że nie poradzi ona sobie z prowadzeniem sprawy, podczas gdy podejmowane przez nią czynności wskazują, że jest ona w stanie przedstawić swoje stanowisko.

Sąd wskazuje, że poniesienie kosztów sądowych jest zasadą wyrażoną w art. 3 u.k.s.c., zaś zwolnienie z tego obowiązku jest odstępstwem od niej. Zgodnie z postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2014 r., w sprawie I Cz 103/13, instytucja zwolnienia od kosztów sądowych jest wyjątkiem od zasady odpłatności postępowania i winna stanowić pomoc państwa tylko dla osób najuboższych. Na podstawie art. 102 ust. 1 u.k.s.c., zwolnienia od kosztów sądowych może się domagać osoba fizyczna, która złożyła oświadczenie, że nie jest w stanie ich ponieść bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny.

Jak wynika ze wskazanego przepisu koszty sądowe wyprzedzają jedynie koszty utrzymania koniecznego dla strony i jej rodziny. Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 16 marca 2016 r., w sprawie o sygn. akt IV CZ 102/15 stwierdził, że zwolnienie z obowiązku ponoszenia kosztów sądowych jest instytucją

o charakterze wyjątkowym. O braku możliwości uiszczenia ich w części lub w całości, uzasadniającym zwolnienie, można mówić jedynie wówczas gdy uczestnik (strona) nie ma realnego wpływu na swoją sytuację materialną i rzeczywiście nie może ponieść tych kosztów bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i swojej rodziny.

W ocenie Sądu Najwyższego podkreślenia wymaga, że pomoc państwa w sferze instytucji zwolnienia od kosztów sądowych, skierowana jest do osób, które ze względu na bardzo trudną sytuację materialną nie są w stanie poczynić oszczędności we własnych wydatkach z przeznaczeniem na koszty sądowe, bez spowodowania uszczerbku w koniecznych kosztach utrzymania.

Odnosząc się do sytuacji materialnej wnioskującej, uznać należy, iż nie wykazała ona, że nie jest w stanie ponieść kosztów wynagrodzenia pełnomocnika z wyboru, albowiem zgodnie ze złożonym oświadczeniem o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania, posiada ona oszczędności w kwocie 50 000 złotych, które pozwalają na pokrycie kosztów sądowych nie wyrządzając przy tym uszczerbku utrzymania koniecznego dla wnioskującej.

Z tych wszystkich względów Sąd Najwyższy orzekł jak w postanowieniu.

[M. T.]

[r.g.]